ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ

ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਓ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਵੀਚਾਰੀਏ, ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਕਿ ਜਿਸ ਛੋਟੇ ਜਾਂ ਵਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕੀਰਤਨ-ਕਥਾ ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਰੋਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਜੇ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਥਾਨ ਜਿੰਨੀ ਮਹਾਨਤਾ ਵਾਲਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਕਈ ਕਈ ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ-ਕਥਾ-ਵੀਚਾਰਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਬੰਧੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੱਦਤਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਮਸਿਆ, ਸੰਗਰਾਂਦ, ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਚਮੀ ਆਦਿ ਦਿਨਾਂ ਉਤੇ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ-ਲਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਥੁਹੜਾ-ਬਹੁਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ-ਕਥਾ ਜਾਂ ਵੀਚਾਰ ਸੁਣਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ।

ਹਰ ਛੋਟੇ ਵਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਈ-ਕਈ ਸੁਖਮਨੀ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਧਾਰਮਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਹਫਤੇ ਵਖ ਵਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪਾਠ-ਕੀਰਤਨ-ਕਥਾ ਅਤੇ ਕਦੀ ਕਦੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਆਦਿ ਵਡੀ ਪਧਰ ਕਰਦੀਆਂ-ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਉਤੇ ਉਚੇਚੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰਇਤਿਹਾਸ, ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਦੇਣ-ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ-ਕਾਲਜ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਹਨ ਜਿਥੇਂ ਵੀ ਕੁਝ ਨ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਣਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਨਾਂ ਕੁਝ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨ ਕੁਝ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਘਟ-ਵਧ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਨਾਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਅਸਰ ਸਾਡੇ ਵੀਰਾਂ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਉਪਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਵੀਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਜਾਂ ਆਤਮਕ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਠੀਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਜ਼ਰਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਉਤੇ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਪੂਰਾ ਉਤਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਕਿਤਨਾਂ ਕੁ ਧਾਰਨੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰ ਅਸੀ ਆਮ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਾਹਿਰਲੀ ਰਹਿਤ-ਰਹਿਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ, ਲੈਣ-ਦੇਣ, ਉਸ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਚਿਆਈ ਅਤੇ ਸੁਚਮਤਾ ਤੋਂ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖੀ ਨੂੰ ਕਿਨਾਂ ਕੁ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਕਿਨਾਂ ਕੁ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕਮਾਇਆ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਅਜ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗਲ ਜੋ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੋਹਰ ਹਨ। ਕੇਸ-ਦਾਹੜੀ ਅਤੇ ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਸਦਕੇ ਹੀ ਇਕ ਇੱਕਲਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਸੈਂਕੜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖੜਾ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਇਹ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੈ।

ਜਿਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਖਾਤਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖੋਪਰੀ ਤਾਂ ਲੁਹਾ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿਤੀ।

ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਕੇਸਾਂ ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਖਾਤਰ ਜੋ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਨਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜਿਥੇ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਉਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਧਾਰਮਕ ਸਟੇਜਾਂ ਉਤੇ ਸੁਣਿਆ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਕ ਸਟੇਜਾਂ ਉਤੇ ਬੇਅੰਤ ਵਾਰ ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਦੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਜੇ ਅਜ ਦੋ-ਚਾਰ-ਦਸ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਿਖ ਵੀਰ-ਭੈਣਾਂ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨੰਗੇ ਕੇਸੀਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਸਗੋਂ ਖੁਲੇ ਕੇਸੀਂ ਗਲੀਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦਸੋ ਇਹ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ?

ਜਿਸ ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਰੋਜ਼ ਦੋਵੇਂ ਟਾਈਮ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਮੰਗ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਉਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਹੀ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਈਕਲਾਂ, ਸਕੂਟਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨੰਗੇ ਅਤੇ ਖੁਲੇ ਕੇਸੀਂ ਨੰਗੇ ਫਿਰਨਾ, ਸਾਡੀ ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਦੇ ਫਰਕ ਦਾ ਪ੍ਰਤਖ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਰਦੇ ਕੀ ਹਾਂ ?

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨ ਦਿਲੋਂ-ਮਨੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਨਾਹੀਂ ਦਿਲੋ ਮਨੋਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ (ਵੀਚਾਰਨਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ) ਯਾਦ ਰਵੇ ਕਿ ਕੇਵਲ ਉਪਰਲੇ ਮਨੋਂ ਕੀਤੀ ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸ ਨ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾਂਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਬਾਹਿਰਲਾ ਸਿਖੀ ਸਰੂਪ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਹੀ ਸਿਖੀ ਦੀ ਵਾੜ ਹੈ।

ਜੇ ਕਿਸੇ ਖੇਤ ਦੀ ਵਾੜ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸੰਭਾਲ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਡਿਗਦੀ ਡਿਗਦੀ ਢਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟੁਟ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਸਾਰੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਿਖੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵਾੜ (ਕੇਸਾਂ) ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਟੁਟ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟੁਟਣ ਮਗਰੋਂ, ਲੱਖ ਯਤਨ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਅਸੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾਂਹ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਅਖਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਸਿਖੀ ਦੇ ਹਾਰ ਵਿਚੋਂ ਮਿਟੀ ਵਿਚ ਡਿਗੇ ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰੁਲ ਜਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ 'ਸਰਦਾਰ' ਤੋਂ 'ਦਾਸ' ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ (ਕਈ ਬਣ ਵੀ ਗਏ ਹਨ) ਇਸ ਲਈ ਸਿਖੀ ਸਰੂਪ ਵਾਲੀ ਵਾੜ, ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਢਿਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਨਾਂ ਗੈਰ ਕੇਸੀ ਨਾਂਹ ਆਪ ਬਾਹਿਰ ਫਿਰੀਏ ਨਾਂਹੀ ਆਪਣੇ ਬਚੇ ਬਚੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰਨ ਦਈਏ। ਆਪਣੇ ਬਚੇ ਬਚੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਖ ਵਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਗੌਰਵ ਮਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਾਡੀਆਂ ਧਾਰਮਕ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਰਾਗੀ-ਪਾਠੀ-ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਜਿਹੀ ਵੀ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਧਾਰਮਕ ਰੁਚੀ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਜੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਥੁਹੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲਗ ਪੈਣ, ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਥੁਹੜਾ ਬਹੁਤ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ (ਨੰਗੇ ਕੇਸੀਂ ਫਿਰਨ ਦੀ) ਬੀਮਾਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਕਾਬਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲ ਲਿਖੇ ਇਕ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਸਾਫ-ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ :—

... ..."ਤੁਸਾਂ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਲੈਣਾ, ਕੇਸ ਰਖਣੇ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਮੋਹਰ ਹੈ ...।"

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਹਿਤ ਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨੰਗੇ ਕੇਸੀਂ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ, ਨੰਗੇ ਕੇਸੀਂ ਅੰਨ-ਪਾਣੀ ਛਕਣ ਜਾਂ ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 'ਤਨਖਾਹੀਆ' ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। (ਦੰਡ ਦਾ ਭਾਗੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ)

"ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ" ਗੁਰਵਾਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ-ਸਮਝਾਉਣਾ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਨਾ ਹਰ ਇਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਖ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਵੈਸੇ ਵੀ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਨਿਆਰੇਪਨ ਦੇ ਬਾਹਿਰਲੇ ਮੁਖ ਚਿੰਨ ਕੇਸ ਦਾਹੜੀ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਅਸੀ ਸਰਦਾਰ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਦੋ ਗਿਠ ਕਪੜੇ (ਪਟਕੇ) ਤੋਂ ਹੀ ਕੰਮ ਸਾਰ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਤੇ ਦਾਹੜੀ ਵੀ ਆ ਗਈ, ਕਈ ਤਾਂ ਬਾਲ-ਬੱਚੇਦਾਰ ਵੀ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਬਾਹਿਰਲੇ ਨਿਆਰੇਪਣ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਅਤੇ ਉਪਰ ਦਿਤੇ ਗੁਰਵਾਕ ਦੀ ਸਮਝ ਹੀ ਹਾਲਾਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਈ ਜਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਸ ਮੱਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਅਪਨਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਇਕ ਦੋ ਗਿਠ ਕਪੜੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੇਸ ਢਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਵੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਅਗੋਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਕੋਈ ਰਾਗੀ ਨਾਂਹ ਕਥਾ ਵਾਚਕ ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਨਾਂਹੀ ਟੋਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵੇਖਾ ਦੇਖੀ ਕੰਮ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਢੌਰੇ ਦੇ ਪੀਰ ਬੁਧੂ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਨ ਪੁਤਰ ਅਤੇ ਕਈ ਸੌ ਮੁਰੀਦ (ਚੇਲੇ) ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਵਾ ਦਿਤੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਉਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਕੰਘਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕੇਸ ਲਗੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿਤ, ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦਾ ਉਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਪਰਤਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਸ ਬਖਸ਼ਸ਼ (ਕੰਘਾ ਤੇ ਕੇਸ) ਨੂੰ ਬੜੇ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੰਘੇ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਅਜ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਖ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਉਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਬਖਸ਼ਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਇਕ ਬਖਸ਼ਸ਼-ਕੇਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਅਸੀਂ ਸਰਦਾਰ ਅਖਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨ ਕਾਰਨ ਖੁਲੇ ਕੇਸੀਂ ਫਿਰਦੇ ਗਲੀਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਚੋਂ ਮਿਟੀ-ਘੱਟਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਪਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕੈਸੇ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ?

Digitized by Panjab Digital Library / www.panjabdigilib.org

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕਦ ਸਮਝ ਆਏਗੀ, ਕਦ ਸੋਝੀ ਆਏਗੀ ਕਿ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਪੁਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁਤਰ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ :-

ਇਨ ਪੁਤਰਨ ਕੇ ਸੀਸ ਪਰ
ਵਾਰ ਦੀਏ ਸੁਤ ਚਾਰ ।
ਚਾਰ ਮੂਏ ਤੋ ਕਿਆ ਭਇਆ
ਇਹ ਜੀਵਤ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ।

ਪਰ ਅਜ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਰ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤਨੇ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਾਂ, ਕਿਤਨੇ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ?

ਸਾਡੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਨੰਗੇ ਕੇਸੀਂ ਫਿਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਇਤਨੀ ਪੱਕ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਢਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀਆਂ। ਇਹ ਵੀ ਉਨਾਂ ਭੁਲੜ ਵੀਰਾਂ ਵਾਂਗ ਨੰਗੇ ਕੇਸੀਂ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਮ-ਹਯਾ ਦੇ, ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭੈ ਭਾਵਨੀ ਦੇ, ਖੁਲਮ ਖੁਲਾ ਘਰ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਿਰ ਫਿਰਨ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦੀਆਂ ।

ਐਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਕੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ, ਜੋ ਇਕ ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗਲ, ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ, ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰਇਤਿਹਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਖੀ ਜੀਵਨ-ਜੀਉਣ ਲਈ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ?

ਕੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚੇ ਬਚੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦਸ ਸਕਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਉਨਾਂ ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਬਦਲੇ ਖੋਪਰੀ ਲੁਹਾ ਲਈ, ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕਟਵਾ ਲਏ, ਚਰਖੜੀਆਂ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਟੀ-ਬੋਟੀ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਪਰਵਾਣ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਸਿਖੀ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ-ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਆਂਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿਤੀ। ਧਰਮ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਡੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਹ ਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਚੀਰੇ ਗਏ, ਉਬਲਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਵਿਚ ਉਬਾਲੇ ਗਏ, ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਜੀਅ ਅੱਗਾਂ ਵਿਚ ਸਾੜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਤਰਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਤੇ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰ ਲਏ ਪਰ ਧਰਮ ਵਲੋਂ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਮੋੜਿਆ। ਸਿਖੀ ਨੂੰ ਪਿਠ ਨਹੀਂ ਲਗਣ ਦਿਤੀ।

ਸਾਡੀਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਤਾਵਾਂ-ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਘਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਮਾਸੂਮ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਜ਼ਰਾ ਨਹੀਂ ਡੋਲੀਆਂ, ਜ਼ਰਾ ਨਹੀਂ ਘਬਰਾਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੇ ਹਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਪਰ ਉਹ ਹੋਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਂਗ :—

ਸਿਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਜਾਏ
ਮੇਰਾ ਸਿਖੀ ਸਿਦਕ ਨਾਂਹ ਜਾਏ ॥

ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਸਿਖੀ ਕੇਸਾਂ-ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਗਈਆਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ, ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੁ ਅਸੀਂ ਉਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਭੁਲੀਏ — ਉਨਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਪੂਰਨਿਆਂ ਉਤੇ ਆਪ ਚਲੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋਰੀਏ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੀਰੋ ! ਹਾਲਾਂ ਵੀ ਡੁਲੇ ਬੇਰਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਵੀ ਜੇ ਸੰਭਲ ਜਾਈਏ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਣੀਆਂ, ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ, ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬਚੇ-ਬਚੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਨਾਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰੀਏ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪੂਰਨੇ ਪਾ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਅਜ ਅਸੀ ਉਨਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਤਨੇ ਗਏ ਗੁਜਰੇ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ, ਇਤਨੇ ਨਖਿਧ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਖੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚਿੰਨ-ਕੇਸ-ਦਾਹੜੀ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਲੋਂ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਸਾਡੇ ਬਚੇ ਬਚੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨੰਗੇ ਕੇਸੀਂ ਫਿਰਨ ਦੀ ਭੈੜੀ ਵਾਦੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਅਗਲੇ ਭੈੜੇ ਨਤੀਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਚੇ ਬਚੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾਂਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਨਮਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਫਿਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਉਨਾਂ ਕੁਸੰਗੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਕਾਰਨ ਉਨਾਂ ਦੀ ਸਿਗਰਟ-ਬੀੜੀ ਦੇ ਧੂੰਏ ਦੀ ਬਦਬੂ ਵੀ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਭੈੜੀ ਲਗਣੀ ਹੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਨ-ਜ਼ਰਦਾ-ਤੰਬਾਕੂ ਆਦਿ ਦੀ ਨਿਤ ਵਰਤੋਂ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨਾ ਕੁਸੰਗੀ ਯਾਰਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ-ਕਹਾਉਣ ਦਾ ਅਸਰ ਇਨਾਂ ਉਪਰ ਇਸ ਲਈ ਛੇਤੀ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਅੰਦਰੋਂ ਸਿਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਕੋਰੇ (ਸਖਣੇ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਨਾਂ ਅਨਮਤੀਆ ਅਤੇ ਕੁਸੰਗੀਆਂ ਦੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਦੇ ਜਗਰਾਤਿਆਂ ਲਈ ਜਾਂ ਰਾਮ ਲੀਲਾ ਲਈ ਚੰਦੇ ਇਕਠੇ ਕਰਦਿਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹੋਲੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਮੂੰਹ ਸਿਰ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਕਾਲੇ ਕਰਕੇ, ਸ਼ਕਲੋਂ-ਖ਼ੁਸ਼ਕਲ ਹੋਏ, ਕੇਸਾਂ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਆਪ ਕਰਦੇ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਦਿਲ ਬੜਾ ਦੁਖਦਾ ਹੈ। ਸੋਚੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ?

ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ?

ਕੋਈ ਟੋਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ?

ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਪਤਵੰਤੇ ਅਤੇ ਅਤੇ ਧਾਰਮਕ ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਇਹ ਰਾਗੀ, ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰਕ-ਕਥਾਵਾਚਕ ..... ਕੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿ ਇਹ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਬੀਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚੇ, ਕੁਝ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੇ ?

ਘਟੋ ਘਟ ਆਪਣੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਉਤੇ, ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਦੀਵਾਨਾਂ ਸੰਗਰਾਂਦ-ਮਸਿਆ-ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ-ਪੰਚਮੀ ਆਦਿ ਦੇ ਵਡੇ ਇਕਠਾਂ ਵਿਚ ਵਖ ਵਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ, ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀ ਇਸ ਮੁਢਲੀ ਅਤੇ ਅਤਿ ਜਰੂਰੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗਲ ਉਤੇ ਵਖ ਵਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ-ਪੁਆਇਆ ਜਾਏ। ਪਿਆਰ ਭਰੀਆਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਸਦਕਾ, ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਆਸ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਇਹ ਭੈੜੀ ਵਾਦੀ ਹਟਦੀ ਹਟਦੀ ਜਰੂਰ ਹੱਟ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਰੂਰ ਘਟ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਵਧ ਚੁਕੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪਟੱਕਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਸਖਤ ਮਨਾਹੀ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆ-ਰਿਆਂ ਦੇ ਅਹਾਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਧਾਰਮਕ ਦੀਵਾਨਾਂ, ਕੀਰਤਨ

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਦਰਬਾਰਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਉਚੇਚੇ ਬੋਰਡ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਪਟਕਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏ। ਪੂਰਨ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਰੋਕ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਖੁਲ੍ਹਮ ਖੁਲ੍ਹਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਟੋਕ ਟੁਕਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ— ਪਰ ਜੇ ਸਾਰੇ ਹੀਲੇ ਵਰਤ ਕੇ ਵੀ ਜੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਦਿਸੇ ਤਾਂ ਟੋਕ ਟੁਕਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੀ ਨਿਜੀ ਗਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਮੁਚੀ ਕੌਮ ਨਾਲ ਹੈ।

ਵੈਸੇ ਵੀ ਮਨੁਖੀ ਸੁਭਾਓ ਕੁਝ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਾੜੀ (ਭੈੜੀ) ਗੱਲ ਦਾ ਅਸਰ ਛੇਤੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਇਕ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਛੇਤੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਿਰਾਵਟ ਵਲ ਵਾਧਾ ਛੇਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਸਜਣਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਕ ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਕਰ ਜੋੜ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਂਦਿਆਂ ਜਿਥੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਲ ਫੌਰੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ, ਉਥੇ ਇਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਦਿਸਨ ਨੂੰ ਇਸ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਵਲ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਯੋਗ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ। ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਇਹੋ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ।

—0—

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org

ਨੋਟ

1. ਪੰਜਵੀਂ ਛੇਵੀਂ ਕਲਾਸ ਤਕ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਮ ਕਰਕੇ ਦਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਸਜਾ ਸਕਦੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਉਮਰ ਤਕ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਟਕਾ ਜਾਂ ਛੋਟੀ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਡੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਲਈ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣਾ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਅਧਿਆਪਕ ਜੇ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪੱਕ ਸਕਦੀ ਹੈ।

2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਆਦਿ ਦੇ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਅਤੇ ਦਸਤਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਜਾਉਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਨੰਗੇ ਕੇਸੀਂ ਫਿਰਨ ਦੀ ਭੈੜੀ ਆਦਤ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਜਿਥੇ ਦਬ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪੱਕ ਸਕਦੀ ਹੈ।

3. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਬਚੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਦੁਪੱਟੇ ਨਾਲ ਕੇਸ ਢੱਕ ਕੇ ਰਖਣ ਦੀ ਆਦਤ ਘਰ ਤੋਂ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਪੈਣ ਨਾਲ ਹੀ ਫਰਕ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4. ਬਚੇ ਬਚੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਨੰਗੇ ਕੇਸੀ ਨਾਹ ਫਿਰਨ, ਨਾਹ ਨੰਗੇ ਕੇਸੀਂ ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ ਜਾਣ ਅਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਜਿਥੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਉਥੇ

PL-0944

Digitized by Panjab Digital Library | www.panjabdigilib.org